

De relatie tussen adolescent-ouderrelaties en adolescent-vriendrelaties

De modererende rol van interactiestijl van ouder tijdens conflict

Master's thesis

Universiteit Utrecht

Master Clinical Child, Family and Education Studies

Mardine (D. M.) Bac

5993814

Eerste beoordelaar: Monika Donker & Tessa Kaufman

Tweede beoordelaar: Annabelle Christiaens

Datum: 28-5-2021

Aantal woorden: 4289

Samenvatting

Doel: Adolescent-vriendrelaties blijken belangrijk te zijn voor de algehele aanpassing van adolescenten. Relaties met ouders zijn een belangrijke basis voor de relaties die adolescenten aangaan, daarnaast lijkt de interactiestijl van de ouder van belang te zijn om deze relatie over te kunnen brengen. Het doel van deze studie is om het verband te analyseren tussen relatiekwaliteit in de adolescent-ouderrelatie en relatiekwaliteit in de adolescent-vriendrelatie. Relatiekwaliteit wordt geoperationaliseerd in steun en negatieve interactie. Hiernaast wordt er gekeken naar een moderatie-effect van interactiestijl van de ouder op dit verband. Interactiestijl wordt geoperationaliseerd in vriendelijkheid en dominantie. **Methode:** Aan deze studie namen 139 adolescenten (*Mleeftijd* = 11.6) met hun ouders (*Mleeftijd* = 44.4) deel. Er zijn vragenlijsten afgenomen bij de adolescent om de relatiekwaliteit met hun ouder en vriend te meten. Daarnaast is er een observatietaak, waarin de adolescenten met hun ouder een conflict moesten oplossen, gedaan om interactiestijl te meten. De analyses zijn uitgevoerd met een Pearson correlatie en een moderatieanalyse. **Resultaten/Conclusie:** Uit de correlatieanalyses bleek dat steun en negatieve interactie in de adolescent-ouderrelatie via *cross-relationship continuity* overgegeven wordt op de adolescent-vriendrelatie. Vriendelijkheid en dominantie van de ouder in de interactie bleek geen *spill-over* effect te hebben op de adolescent-vriendrelatie. Uit de moderatie-analyses bleek dat dominantie van de ouder op zichzelf staand negatieve gevolgen heeft voor steun in de adolescent-vriendrelatie. Echter droeg dominantie van de ouder wel positief bij aan de relatie tussen ervaren steun in de adolescent-ouderrelatie en ervaren steun in de adolescent-vriendrelatie.

Sleutelwoorden: adolescent-ouderrelatiekwaliteit, adolescent-vriendrelatiekwaliteit, interactiestijl, conflict

Abstract

Aim: The aim of this study is to analyse the relation between the quality of adolescent-parent relationships and adolescent-peer relationships. Relationship-quality has been operationalized in two variables: support and conflict. Next to that, the moderation of interaction-style of the parents will be analysed. Interaction-style has been operationalized in two variables: communion and agency. **Method:** This study included 139 adolescents (*Mage* = 11.6) with their parents (*Mage* = 44.4). They have filled out questionnaires (Network Relationships Parents/ Network Relationships Friends) to measure the relationship-quality with their parent and peer. In addition, an observational task, in which the adolescents had to resolve a conflict with their parent, was done to measure interactionstyle. These were coded with the CAID (*Continuous Assesment of Interpersonal Dynamics*) method. The analyses have been conducted with a

Pearson correlation and a moderation analysis. **Results/conclusion:** Correlation-analysis revealed that support and conflict is passed onto the adolescent-peer relationship. Communion and agency in the interaction turned out not to have an effect through spill-over on the adolescent-peer relationship. Moderation-analysis revealed that agency of the parent turns out to have no positive effect on support in the adolescent-peer relationship. However, agency of the parents contributes positively to interaction with support in the adolescent-parent relationship positively to support in the adolescent-peer relationship.

Key words: parent-adolescent relationship-quality, adolescent-peer relationship-quality, interaction style, conflict

De relatie tussen adolescent-ouderrelaties en adolescent-vriendrelaties – de modererende rol van interactiestijl van ouder tijdens conflict

De adolescentie is een periode waarin vriendschapsrelaties belangrijker worden en de relatiekwaliteit van vriendschappen zich versterkt (Nickerson & Nagle, 2005; Tambelli et al., 2012). De relatiekwaliteit van adolescent-ouderrelaties neemt gemiddeld genomen juist wat af in deze periode (Tambelli et al., 2012). Echter is het grootste deel van de adolescent-ouderrelaties nog harmonieus te noemen gedurende de adolescentie (Hadiwijaya et al., 2017) en blijven ouders een veilige basis van waaruit adolescenten andere relaties verkennen en aangaan, (Johnson & Galambos, 2014) bijvoorbeeld met vrienden. Dit verband tussen de adolescent-ouderrelatie en de adolescent-vriendrelatie is waar het huidige onderzoek zich op richt. Daarnaast wordt er gekeken naar interactiestijl van de ouder tijdens het oplossen van een conflict, dit staat namelijk ook in verband met de adolescent-vriendrelatie (Van Doorn et al., 2011). Tevens is interactiestijl een mogelijke moderator in verband tussen adolescent-ouderrelatiekwaliteit en adolescent-vriendrelatiekwaliteit. Dit omdat conflictoplossing een vaardigheid is die ouders kunnen overbrengen zodat adolescenten dit toe kunnen passen in hun vriendschapsrelaties, waar, zonder een goede interactiestijl dit niet gebeurt. Het is belangrijk dat de adolescent-vriendrelatie goed is, omdat deze kwaliteit invloed kan hebben op het welzijn van adolescenten (Furrer et al., 2014; Li et al., 2011; Sentse & Laird, 2010).

Zoals genoemd worden adolescent-vriendrelaties in de adolescentie steeds belangrijker (Tambelli et al., 2012), wat ervoor zorgt dat de kwaliteit van deze vriendschappen ook steeds belangrijker wordt. Zo heeft een goede relatiekwaliteit tussen adolescenten en hun vrienden een positieve invloed op zowel gedragsmatige als emotionele betrokkenheid op school (Li et al., 2011). De kwaliteit van de relatie kan gemeten worden door de hoeveelheid steun en negatieve interactie (Furman & Burhmester, 1992). Steun in de adolescent-vriendrelatie kan zorgen voor gevoelens van competentie in de klas (Furrer et al., 2014), en staat in relatie met minder antisociaal gedrag (Sentse & Laird, 2010). Daarnaast kan steun in de adolescent-vriendrelatie als beschermende factor werken voor internaliserende problemen (Salzinger et al., 2011; Sentse & Laird, 2010). Ook kan een goede adolescent-vriendrelatie zorgen voor betere algehele aanpassingen en groei van verschillende sociaal-emotionele competenties (Criss et al., 2009), zoals empathie en prosociaal gedrag (Tambelli et al., 2012). Echter staat een minder goede adolescent-vriendrelatie in relatie met lagere schoolresultaten (Burk & Laursen, 2005), en kan conflict of negatieve interactie in de adolescent-vriendrelatie zorgen voor meer antisociaal gedrag (Burk & Laursen, 2005; Sentse & Laird, 2010).

Relaties met ouders zijn ook erg belangrijk voor relaties die adolescenten later in hun leven aangaan (Johnson & Galambos, 2014), want deze blijken een voorspeller te zijn voor relatiekwaliteit van intieme relaties later. Dit kan verklaard worden door de hechtingstheorie (Bowlby, 1969, in Van Doorn et al., 2011). De hechtingstheorie stelt dat kinderen vanaf de geboorte interne werkmodellen vormen op basis van de ervaringen die zij opdoen in de relatie met hun ouders. Deze interne werkmodellen vormen de grond van de relaties die zij verder in hun leven aangaan, waarin zij vanuit deze modellen relaties vormen en begrijpen. Aanvullend hierop is de sociale leertheorie. Volgens de sociale leertheorie zijn ouders het model voor kinderen, met wie kinderen interactie kunnen oefenen (Bandura, 1977 in Van Doorn et al., 2011). Op deze manier leren kinderen relaties aangaan, en hebben de adolescent-ouderrelaties mogelijk invloed op de latere relaties die het kind aangaat. Zo blijkt dat de moeder-kind relatie een sterke invloed heeft op de romantische relaties van het kind later (Seiffge-Krenke et al., 2010).

In de adolescentie zijn er individuele verschillen in de adolescent-ouderrelatiekwaliteit (Laursen et al., 2010). Zo is er gevonden dat de relatiekwaliteit door de tijd heen wat af kan nemen (Tambelli et al., 2012), en ook dat de steun en nabijheid van de ouders afneemt (Hadiwijaya et al., 2017; Seiffge-Krenke et al., 2010). Echter behoudt de helft tot twee-derde van de adolescenten een harmonieuze relatie met hun ouders gedurende de hele adolescentie en bij een groot deel van de overige adolescenten herstelt deze relatie zich weer (Hadiwijaya et al., 2017). Deze verschillen in de relatiekwaliteit zijn van belang, aangezien er mogelijk sprake is van *cross-relationship continuity* (Seiffge-Krenke et al., 2010). Dit houdt in dat de kwaliteit van de ene relatie invloed heeft op een andere relatie. Aangezien adolescent-ouderrelaties volgens de eerder genoemde hechtingstheorie (Bowlby, 1969 in Van Doorn et al., 2011) en sociale leertheorie (Bandura, 1977 in Van Doorn et al., 2011) de basis vormen van sociaal gedrag, is het goed mogelijk dat de adolescent-ouderrelatie niet alleen invloed heeft op de romantische relaties van het kind later (Seiffge-Krenke et al., 2010), maar ook op de vriendschapsrelaties. Echter, onderzoek wijst tot nu toe het tegenovergestelde uit, een minder goede adolescent-ouderrelatie is gerelateerd aan een goede adolescent-vriendrelatie (Nickerson & Nagle, 2005). Omdat dit tegen de hechtingstheorie en de sociale leertheorie ingaat, zal dit opnieuw onderzocht worden in deze studie.

Naast alle veranderingen die plaatsvinden op het gebied van relatiekwaliteit tussen de adolescenten met hun ouders en hun vrienden, is bij veel adolescenten ook een piek in adolescent-ouder conflict te vinden (De Goede et al., 2009). Conflict is echter niet alleen negatief. Afhankelijk van de oplossingsstijl en de relatie tussen de personen in de

conflictsituatie kan conflict positieve gevolgen hebben (Laursen & Hafen, 2010). Dit is te verklaren doordat de thuissituatie een goede plek is waarin adolescenten waardevolle ervaring kunnen opdoen met het oplossen van conflicten. Conflicthantering blijkt namelijk via het *spill-over* effect overgegeven te worden op de adolescent-vriendrelatie (Van Doorn et al., 2011).

Voor het oplossen van conflicten blijkt een goede interactiestijl erg belangrijk te zijn. Interactiestijlen zijn volgens de interpersoonlijke theorie op te delen in twee dimensies: Dominantie (ook wel invloed) en vriendelijkheid (ook wel warmte). Dominantie wordt gezien als de schaal van het volgen van en luisteren naar de ander, naar het vragen om de mening van de gesprekspartner, naar het in de rede vallen van de ander en vooral de eigen mening kenbaar maken. Vriendelijkheid wordt gezien als de schaal van niet bereid zijn tot compromis, naar wegstappen, naar oogcontact en het samen willen toewerken naar een oplossing (Burt et al., 2013). Als deze tegenover elkaar worden gezet, vormt dit de interpersoonlijke cirkel (Zie Bijlage A; Kiesler, 1966, in Lizdek et al., 2012). Door tweedimensionaal naar sociaal gedrag te kijken, kan een breed spectrum aan verschillende interactiestijlen gerepresenteerd worden binnen de interpersoonlijke cirkel (Lizdek et al., 2012; Beveridge & Berg, 2007).

In de adolescent-ouderrelatie is een goede conflictoplossingsstijl nodig om weer een harmonieuze relatie te krijgen (Tucker et al., 2003). Het is op basis hiervan ook te verwachten dat een goede interactiestijl ook belangrijk is in vriendschapsrelaties, en dat een goede interactiestijl tussen ouders en adolescenten dus via het *spill-over* effect een direct verband hebben met de vriendschapsrelaties van de adolescent. Naast dat de adolescent-ouderrelaties een voorbeeld vormen, kan het ook zijn dat de interactiestijl van de ouder een belangrijke rol speelt in het mogelijke verband tussen de adolescent-relatiekwaliteit en de adolescent-vriendrelatiekwaliteit. Een goede interactiestijl blijkt namelijk belangrijk voor het leren (Okita, 2012). Een goede interactiestijl van de ouder kan er dus voor zorgen dat de kwaliteit van de adolescent-ouderrelatie, die als model staat voor andere relaties, goed overgebracht kan worden. Daarentegen zou het kunnen dat bij een minder goede interactiestijl van de ouder dit niet gebeurt, en het verband tussen adolescent-ouderrelatiekwaliteit en adolescent-vriendrelatiekwaliteit kleiner is.

Doel van de studie

Deze studie is bedoeld om kennis op te doen over de relatie tussen de adolescent-ouderrelatiekwaliteit en de adolescent-vriendrelatiekwaliteit. Daarnaast zal er gekeken worden naar de mogelijke invloed van interactiestijl op dit verband. De onderzoeksvraag is: In hoeverre is er sprake van *cross-relationship continuity* tussen de adolescent-ouderrelatie en de adolescent-vriendrelatie en welke rol speelt de interactiestijl van de ouder hierbij? Als bekend

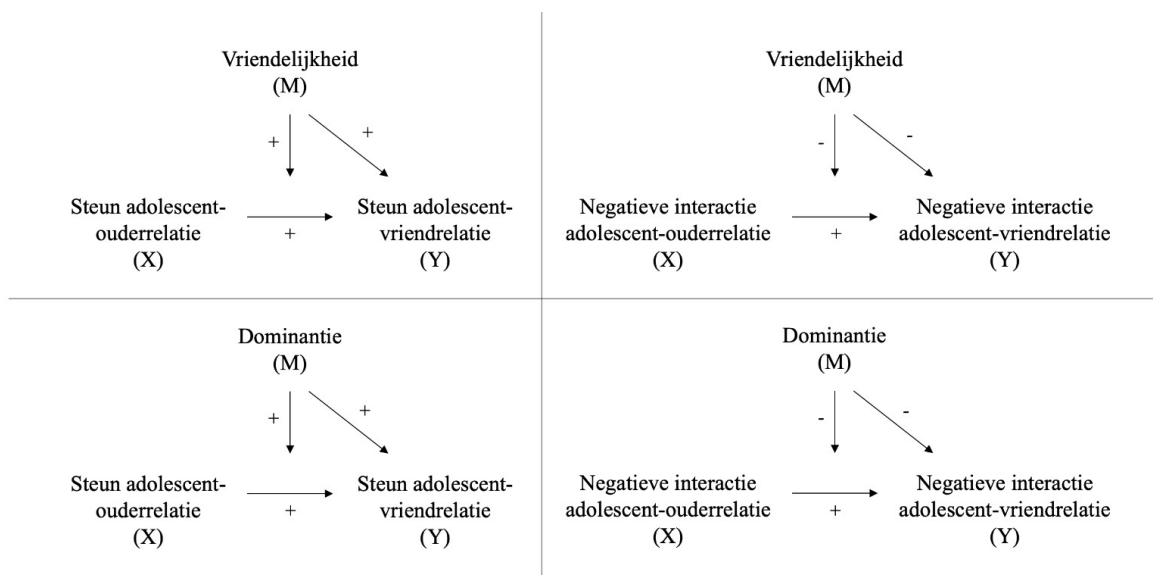
is wat in verband staat met adolescent-vriendrelatiekwaliteit, kan hier preventief op ingespeeld worden door middel van bijvoorbeeld een interventie, om een slechte adolescent-vriendrelatie te voorkomen, en de bijkomende negatieve gevolgen te verminderen.

Deze studie is vernieuwend aangezien er zowel naar directe verbanden, als naar moderatie gekeken wordt als het gaat om deze drie concepten. Hierdoor wordt een duidelijker beeld geschetst van de verbanden en hoe de mechanismen van *cross-relationship continuity* mogelijk werken. Daarnaast worden om de concepten te meten niet alleen vragenlijsten gebruikt, maar is er ook gebruik gemaakt van observatie. Hierdoor zal van interactiestijl een objectief beeld ontstaan.

Er zal een aantal hypothesen getest worden (zie Figuur 1). De verwachte directe verbanden tussen de adolescent-ouderrelatie en de adolescent-vriendrelatie zijn in overeenstemming met *cross-relationship continuity* (Seiffge-Krenke et al., 2010). De verwachte directe verbanden tussen interactiestijl van de ouder, die bestaat uit de variabelen vriendelijkheid en dominantie, zijn in overeenstemming met het *spill-over* effect (Van Doorn et al., 2011). Daarnaast zal getest worden of de interactiestijl, bestaand uit vriendelijkheid en dominantie, werkt als moderator en zo van belang is voor het overbrengen van de aspecten van de adolescent-ouderrelatie op de adolescent-vriendrelatie (Okita, 2012).

Figuur 1

Verwachte Verbanden tussen de Variabelen

Methode

Participanten

De participanten in het onderzoek waren 241 adolescenten met een van hun ouders en een vriend. Hiervan zijn 15 participanten niet meegenomen in de analyse omdat er geen gecodeerde video's aanwezig waren, 36 participanten omdat de betrouwbaarheid van de gecodeerde video's niet hoog genoeg was en 56 omdat zij zonder vriend meededen aan het onderzoek. Hier zat overlap tussen, waardoor het totaal uiteindelijk bestond uit 139 adolescenten met een van hun ouders en een vriend. De adolescenten zaten gedurende de afname van de data in groep 8 van de basisschool en waren gemiddeld 11.6 jaar oud ($SD = 0.43$). Van de adolescenten waren er 72 meisjes (52%) en 67 jongens (48%). De ouders waren gemiddeld 44.4 jaar ($SD = 5.06$). Van deze ouders was 84% de moeder.

Procedure

De data zijn verzameld als onderdeel van het InTransition project waarin de overgang van jonge adolescenten van de basisschool naar de middelbare school wordt gevolgd. Voor deze studie is de data van *wave 1* gebruikt (Donker et al., 2020). Er zijn Nederlandse basisscholen benaderd. Nadat deze toestemming gaven voor deelname, zijn de adolescenten uit groep 8 middels een informatiebrief gevraagd om deel te nemen, samen met een ouder en een vriend. Zij hebben een informed consent ondertekend voorafgaand aan de deelname. Er is een observatietaak gedaan tijdens een huisbezoek die op video is vastgelegd. Deze video's zijn door onafhankelijke onderzoekers, die niet bij de huisbezoeken betrokken waren, bekeken, om de interactiestijl te coderen. Vervolgens hebben de participanten vragenlijsten over relatiekwaliteit met een ouder en een vriend ingevuld in hun eigen tijd. De onderzoeksvraag, hypotheses en het analyse plan zijn opgesteld voordat de data bekeken is.

Instrumenten

Relatiekwaliteit adolescent-ouder

De kwaliteit van de relatie tussen ouders en adolescent is gemeten met de *Network of Relationships Inventory – Network Relationships Parent* (NRP; Furman & Buhrmester, 1985). Deze vragenlijst is ingevuld door de adolescent. Voorbeelden van items zijn: 'Hoe vaak worden jij en je ouders boos op elkaar?' of 'Hoeveel trek je op of maak je plezier met je ouders?'. Deze items horen respectievelijk bij twee subschalen: negatieve interactie, bestaand uit zes items, en steun, bestaand uit zeven items. De antwoorden zijn gegeven op een 5-punts Likert schaal, lopend van weinig of niet (1) naar meer kan niet (5). De consistentie binnen de schalen is van negatieve interactie $\alpha = .902$ en van steun $\alpha = .845$. Deze kunnen respectievelijk uitstekend en goed geïnterpreteerd worden (Gliem & Gliem, 2003).

Relatiekwaliteit adolescent-vriend

De kwaliteit van de relatie tussen de adolescent en de beste vriend is gemeten met dezelfde schaal, aangepast op relaties van vriendschappen, namelijk de *Network of Relationships Inventory – Network Relationships Friends* (NRF; Furman & Buhrmester, 1985). Deze vragenlijst is ingevuld door de adolescent. Voorbeelden van items zijn: ‘Hoe vaak ergeren jij en je vriend(in) je aan elkaars gedrag?’ of ‘Hoeveel geeft je vriend(in) echt om je?’. Deze items horen respectievelijk bij twee subschalen: negatieve interactie, bestaand uit zes items, en steun, bestaand uit elf items. Onder de subschaal steun vallen de oorspronkelijk subschalen hulp, veiligheid, nabijheid en gezelschap. Onder deze subschaal vallen meer items dan in de NRF. Dit komt doordat er items zijn toegevoegd die specifiek zijn voor vriendschappen zoals ‘Zou je vriend(in) voor je opkomen als je door leeftijdsgenoten zou worden lastiggevalen?’. De subschaal negatieve interactie wordt gevormd door de oorspronkelijke subschaal conflict. De antwoorden zijn gegeven op een 5-punts Likert schaal, lopend van weinig of niet (1) naar meer kan niet (5). De consistentie binnen de schalen is van negatieve interactie $\alpha = .782$ en van steun $\alpha = .857$. Deze kunnen respectievelijk voldoende en goed geïnterpreteerd worden (Gliem & Gliem, 2003).

Interactiestijl adolescent-ouder

Als laatste is de interactie tussen de ouder en de adolescent gemeten met de CAID methode: *Continuous Assessment of Interpersonal Dynamics* (Lizdek et al., 2012). Ouders en adolescenten hebben tijdens een huisbezoek de taak gekregen om voor de camera vijf minuten in gesprek te gaan over hun meest recente conflict. Voorbeelden van onderwerpen van deze gesprekken zijn telefoongebruik, bedtijd of huishoudelijke taken. De ouder en de adolescent moesten hiervoor gezamenlijk tot een oplossing komen. De interactiestijl van de ouder in de video's is door drie onafhankelijke onderzoekers gecodeerd met een joystick. De onderzoekers hebben voorafgaand aan het coderen een training gekregen, zodat de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid vergroot is. De ouder is beoordeeld op dominantie (X-as) en vriendelijkheid Y-as (Lizdek et al, 2012). De score is twee keer per seconden vastgelegd. Op beide factoren is hier een score tussen de -1000 en 1000 uitgekomen, wat het gemiddelde is van scores gedurende de vijf minuten. De *Intraclass* correlatie (ICC) was .618 voor Invloed ($SD = .11$) en .632 voor Nabijheid ($SD = .15$). Dit kan geïnterpreteerd worden als gemiddeld (Koo & Li, 2016).

Analyse

Er is een correlatieanalyse uitgevoerd met SPSS versie 26, daarnaast zijn er ook een aantal moderatie-analyses uitgevoerd aan de hand van PROCESS versie 3.0. Voorafgaand aan

deze analyses zijn de assumpties van normaliteit, lineariteit en homoscedasticiteit beoordeeld (Field, 2013). Het is gebleken uit een histogram dat de variabelen normaal verdeeld zijn. Ook de assumpties van lineariteit en homoscedasticiteit zijn niet geschaad. Dit is beoordeeld door middel van een spreidingsdiagram, waarop de punten zich clusterden langs een lineaire lijn.

Met een *two-tailed* Pearson's correlatieanalyse zijn de correlaties tussen de variabele steun in de adolescent-ouderrelatie, negatieve interactie in de adolescent-ouderrelatie, steun in de adolescent-vriendrelatie, negatieve interactie in de adolescent-vriendrelatie, vriendelijkheid van de ouder en dominantie van de ouder geanalyseerd. Ook zijn er vier moderatie-analyses uitgevoerd. Deze zijn terug te vinden in Figuur 1.

Resultaten

Beschrijvende statistieken

De beschrijvende statistieken van de variabelen zijn te vinden in Tabel 1. Op steun in adolescent-ouderrelatie en steun in de adolescent-vriend-relatie is vrij hoog gescoord. Daarnaast zijn de standaarddeviaties bij deze variabelen klein, wat laat zien dat er weinig spreiding is. Bij negatieve interactie in de adolescent-vriendrelatie is juist laag gescoord met een lage standaarddeviatie, wat ook wijst op weinig spreiding. De gemiddelden van de interactiestijl van de ouders bij zowel vriendelijkheid als dominantie zijn positief. Bij vriendelijkheid is er ook maar één video waar het gemiddelde negatief is, bij dominantie van de ouder zijn dit er drie. Dit laat zien dat op het gebied van interactiestijl ouders vrij hoog scoorden op dominantie en vriendelijkheid.

Tabel 1

Beschrijvende Statistieken van de Variabelen

	M	SD	Min	Max
Steun a-o	4.25	0.49	2.86	5.00
Negatieve interactie a-o	2.16	0.62	1.00	4.00
Steun a-v	3.81	0.56	1.82	4.82
Negatieve interactie a-v	1.91	0.52	1.00	3.33
Dominantie	228.49	114.11	-125.28	547.80
Vriendelijkheid	416.26	135.65	-220.40	755.73

Noot. a-o = adolescent-ouderrelatie; a-v = adolescent-vriendrelatie.

Correlaties

Er is een significante positieve correlatie gevonden tussen steun in de adolescent-ouderrelatie en steun in de adolescent-vriendrelatie ($r = .372$; $p = .000$). Deze kan

geïnterpreteerd worden als zwak (Schober et al., 2018). Dit laat zien dat bij meer steun in de adolescent-ouderrelatie ook meer steun te vinden is in de adolescent-vriendrelatie. Daarnaast is er een significante positieve correlatie gevonden tussen negatieve interactie in de adolescent-ouderrelatie en negatieve interactie in de adolescent-vriendrelatie ($r = .359$; $p = .000$). Ook deze correlatie kan als zwak geïnterpreteerd worden (Schober et al., 2018). Dit laat zien dat bij meer negatieve interactie in de adolescent-ouderrelatie ook meer negatieve interactie is te vinden in de adolescent-vriendrelatie. De verdere onderzochte verbanden bleken niet significant en zijn te vinden in Tabel 2.

Tabel 2

Correlaties tussen de Variabelen.

	1.	2.	3.	4.	5.	6.
1. Steun a-o	-					
2. Negatieve interactie a-o	-.281*	-				
3. Steun a-v	.381*	-.088	-			
4. Negatieve interactie a-v	-.128	.353*	-.288*	-		
5. Vriendelijkheid	.099	-.088	-.062	.000	-	
6. Dominantie	.041	-.005	-.074	-.008	-.066	-

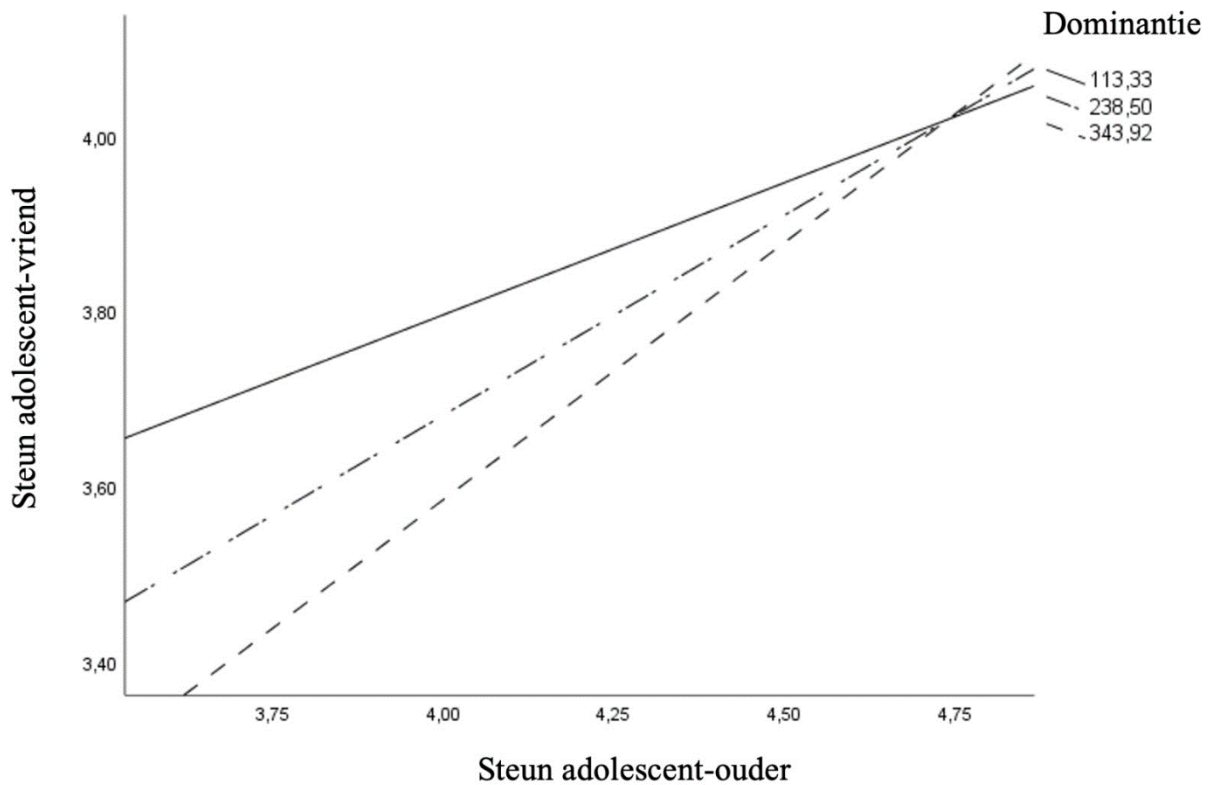
Noot. a-o = adolescent-ouderrelatie; a-v = adolescent-vriendrelatie. De correlatiecoëfficiënten aangegeven met * zijn significant bij $p = .05$

Moderatie

In de moderatieanalyse met vriendelijkheid van de ouder als moderator is er een direct positief significant effect gevonden van steun in de adolescent-ouderrelatie op steun in de adolescent-vriendrelatie ($b = .685$, $t = 2.809$, $p = .006$). Dit laat zien dat bij meer steun in de adolescent-ouderrelatie er ook meer steun te vinden is in de adolescent-vriendrelatie. In de moderatieanalyse met dominantie van de ouder is er een direct negatief effect gevonden op steun in de adolescent-vriendrelatie ($b = -.006$, $t = -2.349$, $p = .020$). Dit laat zien dat er bij meer dominantie minder steun te vinden is in de adolescent-vriendrelatie. Daarnaast is er een positief significant moderatie effect gevonden van dominantie van de ouder op de relatie tussen steun in de adolescent-ouderrelatie en steun in de adolescent-vriendrelatie ($b = .001$, $t = 2.110$, $p = .036$; Zie Figuur 2). Dit houdt in dat bij een hogere score van dominantie is het verband tussen steun in de adolescent-ouderrelatie en de adolescent-vriendrelatie sterker is dan bij een lager score van dominantie.

Figuur 2

Significant Moderatie Effect

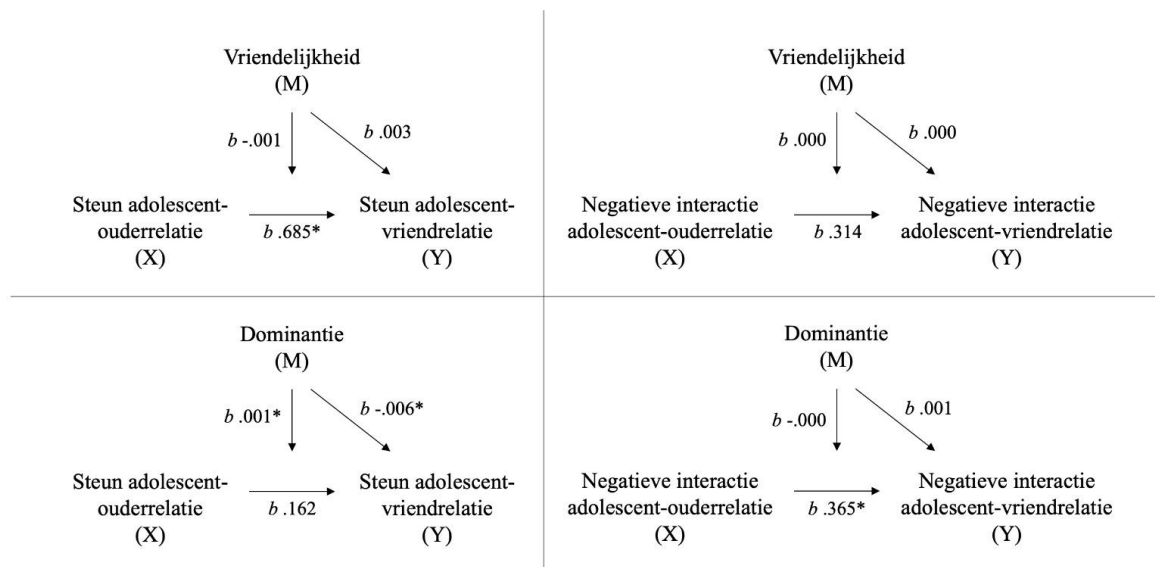

Noot. Interactie van steun in de adolescent-ouderrelatie (X), dominantie van de ouder (M) op steun in de adolescent-vriendrelatie (Y).

In een moderatieanalyse met dominantie van de ouder heeft negatieve interactie in de adolescent-ouderrelatie een significant positief effect op negatieve interactie in de adolescent-vriendrelatie ($b = .365$, $t = 3.029$, $p = .003$). De overige directe en moderatie-effecten zijn niet significant bevonden. Dit is te vinden in Figuur 3.

Figuur 3

Moderatie Effect van de Uitgevoerde Analyses

Noot. De correlatiecoëfficiënten aangegeven met * zijn significant bij $p = .05$

Discussie

Deze studie had tot doel om de relatie tussen adolescent-ouderrelatiekwaliteit en adolescent-vriendrelatiekwaliteit te onderzoeken. Daarnaast is onderzocht of interactiestijl van de ouder in verband stond met de adolescent-vriendrelatie en of interactiestijl een modererende rol had in het verband tussen de adolescent-ouderrelatie en de adolescent-vriendrelatie. Een goede adolescent-vriendrelatie blijkt namelijk positieve gevolgen te hebben voor de verdere ontwikkeling, waar een minder goede adolescent-vriendrelatie minder gunstige uitkomsten blijkt te hebben (Burk & Laursen, 2005; Criss et al., 2009; Furrer et al., 2014; Salzinger et al., 2011; Sentse & Laird, 2010; Tambelli et al., 2012).

Overeenkomend met de verwachting is er een significante positieve relatie gevonden tussen steun in de adolescent-vriendrelatie en steun in de adolescent-ouderrelatie en tussen negatieve interactie in de adolescent-ouderrelatie en negatieve interactie in de adolescent-vriendrelatie. Hoewel dit eerder onderzoek (Nickerson & Nagle, 2005) tegensprekt, is dit te verklaren door *cross-relationship continuity* (Seiffge-Krenke et al., 2010). De kwaliteit van de adolescent-ouderrelatie wordt doorgegeven naar de adolescent-vriendrelatie. Dit laat zien dat de adolescent-ouderrelatie belangrijk is voor de adolescent-vriendrelatie, en mogelijk ook voor andere relaties die de adolescent aangaat. Het is dus van belang dat de adolescent-ouderrelatie van goede kwaliteit is.

In de moderatie-analyse met dominantie werd het directe effect tussen steun in de adolescent-ouderrelatie en steun in de adolescent-vriendrelatie niet gevonden. Daarnaast werd er wel een direct significant negatief verband gevonden tussen dominantie van de ouder en steun in de adolescent-vriendrelatie, wat betekent dat een hogere score op dominantie samengaat met minder ervaren steun in de adolescent-vriendrelatie. Dit komt beide niet overeen met de correlatieanalyses. Een verklaring hiervoor is te vinden in het *surpressor* effect (Lancaster, 1999). Dit houdt in dat de moderator ervoor zorgt dat de voorspeller steun in de adolescent-ouderrelatie niet terug te zien is in het model, omdat deze steun op zichzelf weinig van het model verklaart. Het effect van dominantie is zonder steun ook niet te vinden in het model wat laat zien dat met name de interactie tussen deze variabelen belangrijk is. Er is dan ook een significant positief interactie-effect gevonden in deze moderatieanalyse. Dominantie heeft een modererende rol in de relatie tussen steun in de adolescent-ouderrelatie en steun in de adolescent-vriendrelatie. Dit betekent dat bij een hogere score van dominantie het verband tussen steun in de adolescent-ouderrelatie sterker is dan bij een lagere score van dominantie. Wel is bij zowel de lage, gemiddelde als hoge mate van dominantie het verband tussen steun in de adolescent-ouderrelatie en steun in de adolescent-vriendrelatie significant.

Uit deze moderatieanalyse is af te leiden dat dominantie van de ouder in de interactiestijl op zichzelf staand negatieve gevolgen heeft voor steun in de adolescent-vriendrelatie, maar dat dominantie van de ouder in de interactiestijl in interactie met steun in de adolescent-ouderrelatie wel positieve gevolgen heeft voor steun in de adolescent-vriendrelatie. Dominantie vanuit ouders blijkt ook uit onderzoek belangrijk te zijn voor de ontwikkeling van adolescenten op allerlei vlakken, wel altijd in samenwerking met steun en emotionele betrokkenheid (Towe-Goodman & Teti, 2008). Dominantie wordt in onderzoek onderscheiden in dwingend en confronterend (Baumrind, 2012; Sorkhabi & Middaugh, 2014). Dwingend wordt omschreven als gebiedend en willekeurig, waar confronterend wordt omschreven als onderhandelend en uitkomst-georiënteerd. Er wordt gesteld dat de manier van dominantie net zo belangrijk is als het niveau van steun voor positieve ontwikkelingsuitkomsten (Sorkhabi & Middaugh, 2014). In dit onderzoek is er geen onderscheid gemaakt tussen beide vormen van dominantie. Echter is er bij het coderen onderscheid gemaakt tussen vriendelijkheid en dominantie. Hoe Sorkhabi en Middaugh (2014) dwingende en confronterende dominantie omschrijven kan dit volgens de interpersoonlijke cirkel (Lizdek et al., 2012) respectievelijk ingedeeld worden bij een lage score op vriendelijkheid en een hoge score op dominantie, en een hoge score op vriendelijkheid en een hoge score op dominantie. Hoewel er in deze studie is gefocust op zowel vriendelijkheid als dominantie is er niet gekeken naar een interactie van deze aspecten van interactiestijl, om

onderscheid te kunnen maken tussen dwingende en confronterende dominantie. Aanbevolen wordt om in vervolgonderzoek te focussen op deze interactie om meer kennis te vergaren over de verschillen tussen dwingende en confronterende dominantie als moderator.

Naast de significante resultaten is er ook een aantal hypothesen verworpen. Er zijn geen effecten gevonden van zowel vriendelijkheid als dominantie van de ouder op steun en negatieve interactie in de adolescent-vriendrelatie. Dit laat zien dat het *spill-over* effect (Van Doorn et al., 2011) niet te vinden is in deze relatie. Interactiestijl van de ouder lijkt dus niet belangrijk te zijn voor de adolescent-vriendrelatie. Echter is het mogelijk dat de interactiestijl van de ouder via het *spill-over* effect (Van Doorn et al., 2011) overgebracht wordt op de interactiestijl van de adolescent, en dat de interactiestijl van de adolescent invloed heeft op de relatiekwaliteit van de relaties die de adolescent aangaat (Tucker et al., 2003). Verder onderzoek naar de relatie tussen interactiestijl van de ouder en de adolescent-vriendrelatie, waarin de interactiestijl van de adolescent als mediator wordt meegenomen, wordt aanbevolen om meer inzicht te krijgen in het *spill-over* effect.

Deze studie heeft verschillende limitaties. Zo bleef er in vergelijking met de oorspronkelijke onderzoeksgroep maar een klein aantal participanten ($n = 139$) over, en was er niet veel spreiding bij verschillende variabelen. Dit was het geval bij steun in de adolescent-ouderrelatie en steun in de adolescent-vriendrelatie en negatieve interactie in de adolescent-vriendrelatie. Daarnaast waren bij vriendelijkheid en dominantie in de interactie van ouders vrijwel alleen maar positieve scores. Meer participanten zou mogelijk kunnen zorgen voor meer variatie in de data. Tevens moesten verschillende video's hercodeerd worden om de betrouwbaarheid te verhogen. Dit laat zien dat de codeurs vaak een andere kijk hadden op het gedrag wat te zien was in de video's. Een aanbeveling voor een volgend onderzoek is om meer codeurs te betrekken in de coderingen om een hogere interbeoordelaarsbetrouwbaarheid te krijgen. Het gemiddelde van de verschillende visies is dan meer waarschijnlijk overeenkomend met het daadwerkelijke gedrag.

Als laatste is er in dit onderzoek geen gebruik gemaakt van de moment-tot-moment metingen die met de CAID methode gemaakt zijn, maar van de gemiddelden van al deze metingen. Dit terwijl uit onderzoek blijkt dat conflictinteracties positieve gevolgen kunnen hebben voor relationele ontwikkeling, als deze interacties emotionele variëteit laten zien (Branje, 2018). Dit houdt in dat gedurende de interactie er gemakkelijk geswitcht kan worden tussen emoties, en de moment-tot-moment opnames een verscheidenheid aan metingen laat zien. Dit is niet te zien in gemiddelden. Een aanbeveling voor vervolgonderzoek is om wel

gebruik te maken van de moment-tot-moment metingen om de emotionele variëteit mee te nemen in de analyses.

Deze studie toont aan dat de relatiekwaliteit die ouders en adolescenten opbouwen van belang is voor de vriendschapsrelaties die adolescenten aangaan. Daarnaast draagt deze studie bij aan de huidige kennis door het vinden van een moderatie-effect van dominantie op de relatie tussen steun in de adolescent-ouderrelatie en steun in de adolescent-vriendrelatie. Eerder onderzoek heeft uitgewezen dat dominantie vanuit ouders belangrijk is, mits er sprake is van confronterende dominantie (Sorkhabi & Middaugh, 2014). Ook deze studie laat zien dat dominantie op zich een negatief effect heeft op de ervaren steun in de adolescent-vriendrelatie, maar in interactie met steun in de adolescent-ouderrelatie een positief effect heeft. Deze resultaten impliceren dat in ouderinterventies er aandacht besteed moet worden aan het geven van steun en aan het aanleren van positieve communicatie, waarin confronterende dominantie een rol speelt. Bij deze jonge adolescenten blijkt namelijk dat een sturende houding van ouders positieve gevolgen heeft voor de vriendschapsrelaties van de adolescenten.

Verder onderzoek moet uitwijzen of interactiestijl van de adolescent werkt als mediator in de relatie tussen interactiestijl van de ouder en de adolescent-vriendrelatie, om zo meer te weten te komen over het *spill-over* effect. Deze studie geeft zo veel aanknopingspunten tot verder onderzoek en implicaties voor de praktijk. Dit zodat positieve vriendschappen, die goed zijn voor de ontwikkeling van adolescenten, kunnen groeien.

Literatuur

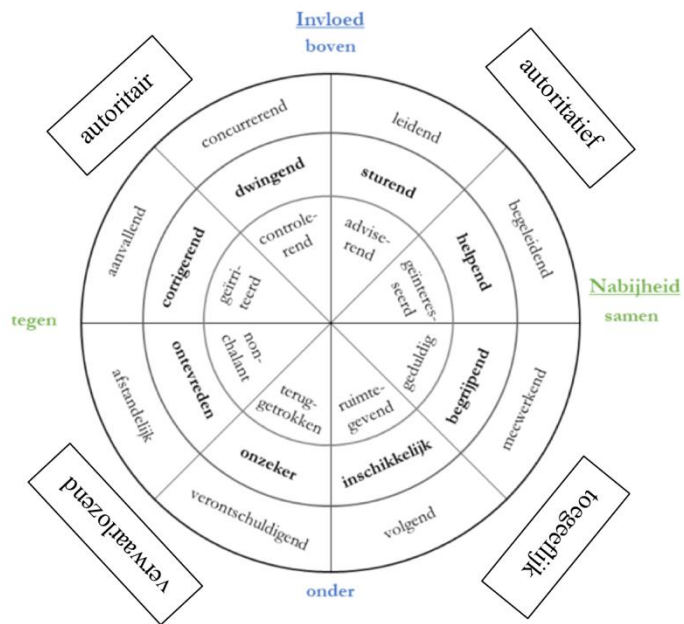
- Baumrind, D. (2012). Differentiating between confrontive and coercive kinds of parental power-assertive disciplinary practices. *Human Development, 55*, 35-51.
doi:10.1159/000337962
- Beveridge, R. M., & Berg, C. A. (2007). Parent-adolescent collaboration: An interpersonal model for understanding optimal interactions. *Clinical Child and Family Psychology Review, 10*, 25-52. doi:10.1007/s10567-006-0015-z
- Branje, S. (2018). Development of parent-adolescent relationships: Conflict interactions as a mechanism of change. *Child Development Perspectives, 12*, 171-176.
doi:10.1111/cdep.12278
- Burk, W. J., & Laursen, B. (2005). Adolescent perceptions of friendship and their associations with individual adjustment. *International Journal of Behavioral Development, 29*, 156-164. doi:10.1080.01650250444000342
- Burt, S. A., Klahr, A. M., Neale, M. C., & Klump, K. L. (2013). Maternal warmth and directiveness jointly moderate the etiology of childhood conduct problems. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 54*, 1030-1037. doi:10.1111/jcpp.12095
- Criss, M. M., Shaw, D. S., Moilanen, K. L., Hitchings, J. E., & Ingoldsby, E. M. (2009). Family, neighborhood, and peer characteristics as predictors of child adjustment: A longitudinal analysis of additive and mediation models. *Social Development, 18*, 511-535.
doi:10.1111.j.1467-95072008.00520.x
- De Goede, I. H., Branje, S. J., & Meeus, W. H. (2009). Developmental changes in adolescents' perceptions of relationships with their parents. *Journal of Youth and Adolescence, 38*, 75-88. doi:10.1007/s10964-008-9286-7
- Donker, M. H., Mastrotheodoros, S., & Branje, S. (2020). Development of parent-adolescent relationships during the COVID-19 pandemic: The role of stress and coping.
doi:10.31234/osf.io/urmt9
- Field, A. (2012). *Discovering Statistics Using IBM SPSS Statistics* (4de ed.). SAGE Publications.
- Furman, W., & Buhrmester, D. (1985). Children's perceptions of the personal relationships in their social networks. *Developmental Psychology, 21*, 1016.
doi:10.1037.0012-1649.21-6.1016
- Furman, W., & Buhrmester, D. (1992). Age and sex differences in perceptions of network of personal relationships. *Child Development, 63*, 103-115.
doi:10.1111/j.1467-8624.1992.tb03599.x

- Furrer, C. J., Skinner, E. A., & Pitzer, J. R. (2014). The influence of teacher and peer relationships on students' classroom engagement and everyday motivational resilience. *National Society for the Study of Education, 113*, 101-123.
- Gliem, J. A., & Gliem, R. R. (2003) Calculating, interpreting, and reporting Cronbach's alpha reliability coefficient for Likert-type scales. *Midwest Research-to-Practice Conference in Adult, Continuing, and Community Education*.
- Hadiwijaya, H., Klimstra, T. A., Vermunt, J. K., Branje, S. J., & Meeus, W. H. (2017). On the development of harmony, turbulence, and independence in parent–adolescent relationships: A five-wave longitudinal study. *Journal of Youth and Adolescence, 46*, 1772-1788. doi:10.1007/s10964-016-0627-7
- Johnson, M. D., & Galambos, N. L. (2014). Paths to intimate relationship quality from parent-adolescent relations and mental health. *Journal of Marriage and Family, 76*, 145-160. doi:10.1111/jomf.12074
- Koo, T. K., & Li, M. Y. (2016). A guideline of selecting and reporting intraclass correlation coefficients for reliability research. *Journal of Chiropractic Medicine, 15*, 155-163. doi:10.1016/j.jcm.2016.02.012
- Lancaster, B. P. (1999). Defining and interpreting suppressor effects: Advantages and limitations.
- Laursen, B., DeLay, D., & Adams, R. E. (2010). Trajectories of perceived support in mother–adolescent relationships: The poor (quality) get poorer. *Developmental Psychology, 46*, 1792–1798. doi:10.1037/a0020679
- Laursen, B., & Hafen, C. A. (2010). Future directions in the study of close relationships: Conflict is bad (except when it's not). *Social Development, 19*, 858-872. doi:10.1111/j.1467-9507.2009.00546.x
- Li, Y., Doyle Lynch, A., Kalvin, C., Liu, J., & Lerner, R. M. (2011). Peer relationships as a context for the development of school engagement during early adolescence. *International Journal of Behavioral Development, 35*, 329-342. doi:10.1177/0165025411402578
- Lizdek, I., Sadler, P., Woody, E., Ethier, N., & Malet, G. (2012). Capturing the stream of behavior: A computer-joystick method for coding interpersonal behavior continuously over time. *Social Science Computer Review, 30*, 513–521. doi:10.1177/0894439312436487

- Nickerson, A. B., & Nagle, R. J. (2005). Parent and peer attachment in late childhood and early adolescence. *The Journal of Early Adolescence*, *25*, 223-249.
doi:10.1177/0272431604274174
- Okita S.Y. (2012) Social Interactions and Learning. In: Seel N.M. (eds) Encyclopedia of the Sciences of Learning. Springer, Boston, MA.
doi:10.1007/978-1-4419-1428-6_1770
- Salzinger, S., Feldman, R. S., Rosario, M., & Ng-Mak, D. S. (2011). Role of parent and peer relationships and individual characteristics in middle school children's behavioral outcomes in the face of community violence. *Journal of Research on Adolescence*, *21*, 395-407. doi:10.1111/j.1532-7795.2010.00677.x
- Schober, P., Boer, C., & Schwarte, L. A. (2018). Correlation coefficients: Appropriate use and interpretation. *Anesthesia & Analgesia*, *126*, 1763-1768.
doi:10.1213/ANE.0000000000002864
- Sebastian, C., Burnett, S., & Blakemore, S. J. (2008). Development of the self-concept during adolescence. *Trends in Cognitive Sciences*, *12*, 441-446.
doi:10.1016/j.tics.2008.07.008
- Seiffge-Krenke, I., Overbeek, G., & Vermulst, A. (2010). Parent-child relationship trajectories during adolescence: Longitudinal associations with romantic outcomes in emerging adulthood. *Journal of adolescence*, *33*, 159-171.
doi:10.1016/j.adolescence.2009.04.001
- Sentse, M., & Laird, D. P. (2010) Parent-child relationships and dyadic Friendship experiences as predictors of behavior problems in early adolescence. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, *39*, 873-884, doi:10.1080/15374416.2010.517160
- Sorkhabi, N., & Middaugh, E. (2014). How variations in parents' use of confrontive and coercive control relate to variations in parent-adolescent conflict, adolescent disclosure, and parental knowledge: Adolescents' perspective. *Journal of Child and Family Studies*, *23*, 1227-1241. doi:10.1007/s10826-013-9783-5
- Tambelli, R., Laghi, F., Odorisio, F., & Notari, V. (2012). Attachment relationships and internalizing and externalizing problems among Italian adolescents. *Children and Youth Services Review*, *34*, 1465-1471. doi:10.1016/j.childyouth.2012.04.004
- Towe-Goodman, N. R., & Teti, D. M. (2008). Power assertive discipline, maternal emotional involvement, and child adjustment. *Journal of Family Psychology*, *22*, 648-651.
doi:10.1037/a0012661

- Tucker, C. J., McHale, S. M., & Crouter, A. C. (2003). Conflict resolution: Links with adolescents' family relationships and individual well-being. *Journal of Family Issues, 24*, 715-736. doi:10.1177/0192513X03251181
- Van Doorn, M. D., Branje, S. J., Van der Valk, I. E., De Goede, I. H., & Meeus, W. H. (2011). Longitudinal spillover effects of conflict resolution styles between adolescent-parent relationships and adolescent friendships. *Journal of Family Psychology, 25*, 157. doi:10.1037/a0022289

Bijlage A. Interpersoonlijke cirkel

Noot. Herdrukt van "Handleiding Joystick coderen" door Universiteit Utrecht. 2020, oktober.

Bijlage B. reflectie op dataverzameling

Voor de dataverzameling heb ik mij beziggehouden met het coderen van video's waarin adolescenten met hun ouder een conflict hebben opgelost. Hierbij is de interactiestijl van zowel de ouder als de adolescent afzonderlijk van elkaar in kaart gebracht, waarbij gekeken is naar de dominantie en de vriendelijkheid in de interactiestijl. Voorafgaand aan het coderen heb ik een training gevolgd. Hierbij is ingegaan op zowel de praktische als de inhoudelijke kant van het coderen. Inhoudelijk is het gegaan over hoe bepaald gedrag geïnterpreteerd zou moeten worden aan de hand van interpersoonlijke cirkel (Lizdek et al., 2012). Aan de hand van proefcoderingen is een poging gedaan om de interpretaties van de verschillende codeurs op een lijn te krijgen. Vervolgens is tot het coderen overgegaan.

Wat ik van het coderen heb geleerd is dat het soms lastig is om gedrag goed te interpreteren. Non-verbale communicatie en verbale communicatie kan elkaar tegenspreken, waarbij het lastig is om het belangrijkste gedrag op dat moment vast te leggen. Daarnaast werd hetgeen wat ik bijvoorbeeld laag op de schaal van vriendelijkheid heb gecodeerd anders gezien door medecodeurs. Ik vond het lastig om hier zonder tussentijdse afstemming mee op een lijn te komen. Hierdoor was het lastig om de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid hoog genoeg te krijgen. Wat ik een volgende keer graag anders zou willen zien en willen doen is dan ook meer tussentijdse afstemming met de medecodeurs, om zo meer op een lijn te komen zitten.

Wat ik daarnaast nog van het coderen heb geleerd is om goed te kijken naar de actie en reactie in een gesprek. Omdat ik heel specifiek heb gekeken naar het gedrag van moment tot moment was deze interactie goed te zien. Opvallend en leerzaam hierin waren bepaalde patronen die terug te zien waren in meerdere gesprekken.

Door de interactiestijl echt te zien, en niet alleen getallen af te lezen van vragenlijsten heeft dit mij inzicht gegeven in het daadwerkelijk gedrag, waardoor ik de lijnen die ik heb getrokken in mijn thesis ook beter voor mij heb kunnen zien. Dit heeft mij meer inzicht gegeven in wat ik nu eigenlijk heb onderzocht.